

dr Kazimiera Król
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie

**SPOŁECZNA SOLIDARNOŚĆ JAKO GLOBALNE WYZWANIE DLA
WSPÓŁCZESNEJ PRACY SOCJALNEJ
SOCIAL SOLIDARITY AS A GLOBAL CHALLENGE FOR
CONTEMPORARY SOCIAL WORK**

Summary. The articles present the role and meaning of social solidarity in contemporary social work. Attention was paid to the challenges of social work in the face of important global challenges. Examples of international entities that promote social solidarity in social work are shown. An attempt was also made to answer the question of what global social work is and how to educate social workers in the face of new global socio-economic problems.

Key words: social solidarity, social work, global social work

Wstęp. Procesy globalizacji przyczyniły się do coraz większego współzależnienia wielu dziedzin funkcjonowania państw i ludzkiej aktywności. Wymiary : techniczny ,gospodarczy ,społeczny oraz kulturowy a także prawny globalizacji mają wpływ na funkcjonowanie jednostek, rodzin oraz całych społeczeństw. Na całym świecie globalizacja warunkuje i wpływa między innymi na tworzenie modeli polityki społecznej i pracy socjalnej. Pojawiające się nowe problemy społeczne – czego najlepszym przykładem jest pandemia COVID 19 - przyczyniają się bezpośrednio do tworzenia głównych celów, a za nimi także ważnych zadań dla pracy socjalnej. Istnieje potrzeba tworzenia projektów socjalnych opartych na społecznej solidarności jako odpowiedź na globalne wyzwania.

Warto zauważyć tutaj, że skutki globalizacji są rozpatrywane jako pozytywne lub negatywne w zależności od kontekstu w którym są odczuwalne i analizowane. W przypadku jednak skutków negatywnych do naczelnych zadań pracy socjalnej będzie należało reagowanie na: łamanie praw człowieka, brak sprawiedliwości społecznej, ubóstwo, wykluczenie społeczne, wyzysk a także rasizm i wszelkie inne przejawy braku godnego traktowania człowieka.

1.Globalna praca socjalna oparta na międzynarodowej solidarności

Definicja globalnej pracy socjalnej powstała w wyniku wieloletniej pracy i odbytych konsultacji oraz dyskusji prowadzonych przez międzynarodowe podmioty pracy socjalnej: Międzynarodowe Stowarzyszenie Szkół Pracy Socjalnej (IASSW) oraz Międzynarodową Federację Pracowników Socjalnych (IFSW).

Należy podkreślić, że przyjęcie nowej, globalnej definicji pracy socjalnej było jednym z przedmiotów obrad Zgromadzenia Ogólnego IFSW w Melbourne (Australia) w dniach 6 i 7 lipca 2014 roku. W spotkaniu tym uczestniczyli delegaci wszystkich organizacji członkowskich. Przyjmując i zatwierdzając nową definicję globalnej pracy socjalnej zwrócono uwagę, że może być ona rozwinięta na krajowym lub regionalnym poziomie co czyni ją bardzo elastyczną i globalną. Definicję zaopatrzone również w ważny komentarz, który ma służyć wyjaśnieniu fundamentalnych pojęć w niej zastosowanych. Komentarz stanowi uszczegółowienie w odniesieniu do podstawowych zobowiązań, zasad, wiedzy oraz praktyki profesji pracy socjalnej. Definicja została przetłumaczona na wiele języków świata. Polska wersja globalnej definicji pracy socjalnej przedstawia się następująco:

«Praca socjalna jest profesją opartą na praktyce i akademicką dyscypliną, która promuje zmianę społeczną i rozwój, społeczną spójność oraz empowerment i wyzwolenie ludzi. Głównymi zasadami pracy socjalnej są prawa człowieka, wspólnotowe poczucie odpowiedzialności i poszanowanie dla różnic. Praca socjalna oparta na własnych teoriach, naukach społecznych i humanistycznych oraz na rdzennej wiedzy angażuje ludzi i struktury»

Warto podkreślić, że powyższa definicja bardzo wyraźnie pokazuje zarówno praktykom pracy socjalnej jak i środowisku akademickiemu w jakim kierunku powinna podążać międzynarodowa praca socjalna. Pokazuje ona także niezwykle ważne kwestie społeczne które są i będą we współczesnych realiach społeczno-politycznych wyzwaniem dla pracy socjalnej w globalnym świecie. Do kwestii tych należą między innymi: zmiany społeczne, rozwój społeczny, prawa człowieka, równouprawnienie, wyzwolenie narodów, poszanowanie dla różnic, ubóstwo, wykluczenie we wszystkich znanych wymiarach (ekonomiczne, zdrowotne, edukacyjne, informatyczne i inne). Przy minimalizowaniu tych kwestii niezwykle

ważne jest postrzeganie współczesnej pracy socjalnej jako społecznej solidarności , jednocześnie zakładając ,że:

- kluczowe dla pracy socjalnej są: zasady sprawiedliwości społecznej, praw człowieka, odpowiedzialność publiczna oraz szacunek dla różnorodności. Należy podkreślić ,że Praca socjalna obejmuje tutaj prawa pierwszej, drugiej i trzeciej generacji. Pierwsza generacja odnosi się do praw obywatelskich i politycznych takich jak: swoboda wypowiedzi, wolność sumienia, wolność od tortur i arbitralnego uwięzienia. Druga generacja natomiast dotyczy praw społeczno-ekonomicznych i kulturalnych, które zawierają uprawnienia do uzasadnionych poziomów edukacji, ochrony zdrowia, mieszkania oraz prawo mniejszości etnicznych do używania własnych języków. Trzecia generacja jest skupiona na świecie natury i prawie do bioróżnorodności gatunków oraz międzypokoleniowej równości. Wszystkie te prawa wzajemnie się wzmacniają i są współzależne.

- pracę socjalną należy postrzegać jako solidarne zaangażowanie ludzi i struktur instytucjonalnych w odpowiedzi na wyzwania życiowe oraz w celu zwiększania dobrostanu społecznego jednostki ,rodziny i całych grup społecznych ,

- wszystkie zmiany społeczne określane są jako bardzo ważne i złożone wyzwanie do działania i poszukiwania nowych metod i technik w pracy socjalnej,

- należy promować w pracy socjalnej empowerment jako przeciwieństwo bezsilności i aktywną postawę zmiany oraz partycypacji w kierunku samoodpowiedzialności i samodecydowania. Przy czym proces empowermentu w praktyce pracy socjalnej oznacza upodmiotowienia, podczas którego jednostki, grupy, organizacje i społeczności zwiększają panowanie i kontrolę nad własnym życiem oraz stają się aktywnymi uczestnikami życia społecznego, podejmującymi działania zmierzające do poprawy sytuacji własnej, jak i całej wspólnoty. Nadrzędnym celem empowermentu - jak stwierdza większość osób zajmujących się tym pojęciem- jest poprawa jakości życia poprzez wzmocnienie i usamodzielnienie jednostek i grup. Przedrostek Power oznacza : siłę ,moc ,energię ,wzmocnienie.

2. Globalne podmioty zaangażowane na rzecz pracy socjalnej opartej na społecznej solidarności

We współczesnym świecie trzy partnerskie organizacje zajmujące się polityką społeczną, pracą socjalną i edukacją w zakresie pracy socjalnej są zaangażowane w globalną agendę na rzecz pracy socjalnej i rozwoju społecznego w oparciu o społeczną solidarność. Promują one funkcjonowanie sprawiedliwego i integracyjnego świata oraz zrównoważonego środowiska będącego w harmonii ze społecznościami. Należą do nich: Międzynarodowa Rada ds. Pomocy Społecznej - International Council of Social Welfare, Międzynarodowa Federacja Pracowników Socjalnych - International Federation of Social Workers oraz Międzynarodowe Stowarzyszenie Szkół Pracy Socjalnej - Association of Schools of Social Work.

Międzynarodowa Rada ds. Opieki Społecznej (ICSW) jest instytucją pozarządową reprezentującą organizacje krajowe i lokalne w ponad 70 krajach na całym świecie. Członkostwo obejmuje także duże organizacje międzynarodowe. Zajmuje się ona rzecznictwem, budowaniem wiedzy i projektami pomocy technicznej w różnych obszarach rozwoju społecznego realizowanych na poziomie krajowym i międzynarodowym. Utworzona została w 1928 r. w Paryżu dla rozwiązywania złożonych problemów i wyzwań związanych z pracą społeczną. ICSW rozwijała się i ewoluowała przez lata, aby uwzględniać zmiany dotyczące głównych problemów rozwoju społecznego. Stała się ona globalną organizacją zaangażowaną w poprawę dobrobytu ludzi na całym świecie. W swoich działaniach dąży do ustanowienia wspólnej płaszczyzny w kwestiach o znaczeniu międzynarodowym. Współpracuje z partnerami ICSW, reprezentuje krajowe i lokalne organizacje w ponad 70 krajach na całym świecie, działając w dziewięciu regionalnych sieciach. Członkostwo obejmuje także duże organizacje międzynarodowe. Z racji swojej konstytucji ICSW działa jako organizacja demokratyczna i odpowiedzialna. Kładzie szczególny nacisk na promowanie ochrony socjalnej, postrzegając ją jako prawa człowieka a zarazem inwestycję w ludzi na całym świecie. Organizacja zapewnia pomoc szerokiemu gronu ludzi, którzy są biedni, chorzy, niepełnosprawni, bezrobotni, słabi i uciskani, wykorzystywani przez systemy ekonomiczne. Niezwykle ważne jest tutaj ,że

organizacja działając na zasadzie społecznej solidarności organizuje sieć podmiotów pomagających młodym ludziom, osobom starszym, rodzinom, ludom tubylnym, migrantom, uchodźcom i innym osobom, które doświadczają szczególnych trudności społeczno- ekonomicznych.

Kolejnym globalnym podmiotem jest Międzynarodowa Federacja Pracowników Socjalnych (IFSW). To międzynarodowa organizacja pracowników socjalnych dążąca do sprawiedliwości społecznej, praw człowieka i rozwoju społecznego poprzez promowanie pracy socjalnej, modeli najlepszych praktyk i ułatwiania międzynarodowej współpracy. Międzynarodowa Federacja Pracowników Socjalnych wspiera swoich 126 członków (w 126 krajach) poprzez zapewnienie globalnego głosu w tym ważnym we współczesnym świecie zawodzie. Należy podkreślić ,że IFSW otrzymała Specjalny Status Konsultacyjny przez Radę Gospodarczą i Społeczną (ECOSOC) Organizacji Narodów Zjednoczonych i Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF). Ponadto IFSW współpracuje ze Światową Organizacją Zdrowia (WHO), Biurem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka (OHCHR).

Warto podkreślić, że Międzynarodowa Federacja Pracowników Socjalnych angażuje się w realizację bardzo wielu ważnych projektów na rzecz jednostek, rodzin i społeczności międzynarodowych. Znakomitym przykładem takiego projektu jest tworzenie globalnego standardu pomagania i opracowania procedur dotyczących ochrony dzieci przed wszelkimi formami wykorzystywania seksualnego. W związku z tym międzynarodowym ważnym projektem pracownicy socjalni w wielu krajach na całym świecie potwierdzają swoje zaangażowanie w kwestii zapobiegania zjawisku wykorzystywania seksualnego dzieci.

Do ważnych podmiotów które społeczną solidarności w walce z problemami społecznymi uważają za ważne jako globalne wyzwanie dla pracy socjalnej należy Międzynarodowe Stowarzyszenie Szkół Pracy Socjalnej (IASSW) . Organizacja jest ogólnoswiatowym stowarzyszeniem szkół pracy socjalnej kształcących pracowników socjalnych na różnych poziomach edukacji. IASSW

promuje rozwój edukacji w zakresie pracy socjalnej na całym świecie, rozwija standardy w celu podniesienia jakości kształcenia w zakresie pracy socjalnej. Zachęca do międzynarodowej wymiany zarówno studentów jak i wykładowców pracy socjalnej na całym świecie oraz wymiany wiedzy i doświadczeń praktycznych. IASSW promuje prawa człowieka i rozwój społeczny poprzez działania polityczne i społeczne. Bardzo ważną misją Stowarzyszenia jest promowanie ogólnoświatowej doskonałości w zakresie edukacji do i w pracy socjalnej oraz zaangażowanie społeczności wykładowców z kierunku praca socjalna w międzynarodową wymianę informacji i wiedzy.

Należy podkreślić, że IASSW posiada status konsultacyjny w Organizacji Narodów Zjednoczonych i uczestniczy jako organizacja pozarządowa w działaniach ONZ w Genewie, Wiedniu i Nowym Jorku. Poprzez swoją pracę w ONZ oraz z innymi organizacjami międzynarodowymi, IASSW reprezentuje edukację w zakresie pracy socjalnej na poziomie międzynarodowym. W swoim przesłaniu skierowanym do całego świata IASSW sprzeciwia się i potępia nietolerancję i przemoc we wszystkich jej szkodliwych i złych formach. Potępia także rządy, quasi-rządy i osoby, które dopuszczają się nietolerancji i przemocy. W przesłaniu czytamy także:

„Potępiamy ludzi i branże, które produkują i sprzedają broń i inny sprzęt, który pozwala terrorystom realizować ich gwałtowne zamiary. Nasze potępienie nie zmienia się w zależności od kraju, rasy, pochodzenia etnicznego, religii lub innych okoliczności. W przesłaniu apeluje się również aby nauczyciele kształcący pracowników socjalnych na całym świecie uczyli pokojowego zaangażowania na rzecz sprawiedliwości społecznej”.

Przedstawione wyżej role i zadania wybranych globalnych podmiotów pracy socjalnej w realizacji celów pracy socjalnej świadczą o dużym zaangażowaniu i konkretnych działaniach tych instytucji na rzecz społeczności międzynarodowej ale także na rzecz edukacji do i w pracy socjalnej oraz realizacji wielu międzynarodowych projektów socjalnych.

3. Jak kształcić pracowników socjalnych wobec nowych globalnych problemów społeczno – ekonomicznych w oparciu o społeczną solidarność?

Pracownicy socjalni na całym świecie aby mogli skutecznie i sprawnie wykonywać swoją misję w bardzo złożonym i skomplikowanym globalnym świecie muszą posiadać wysokie kwalifikacje oraz szeroki zakres umiejętności. Podmioty kształcące do pracy socjalnej muszą być świadome, że istnieje także wielka potrzeba kształcenia ku budowaniu solidarności na wszystkich poziomach: w lokalnych społecznościach, całych społeczeństwach i na całym świecie wśród społeczności międzynarodowej. Musi temu towarzyszyć nierozłączne przeświadczenie ,żę przyszłość zależy od przygotowania i zaangażowania wszystkich profesji społecznych we współtworzenie zrównoważonej, sprawiedliwej przyszłości. Dlatego edukacja do pracy socjalnej widziana jako odpowiedź na złożone procesy globalne wymaga następujących działań:

- dostarczenia coraz bardziej kompleksowej i interdyscyplinarnej wiedzy oraz tworzenia programów nauczania powiązanych z szeroko rozumianą praktyką.
- umiejętności definiowania i diagnozowania coraz większej ilości i jakości globalnych problemów społecznych mających wpływ na lokalną społeczność a także właściwego doboru zróżnicowanych metod i technik pracy socjalnej w obliczu nowych problemów społecznych,
- ciągłego definiowania dotychczasowych ale i nowych ról społecznych pracowników socjalnych oraz kształtowania wśród studentów pracy socjalnej odpowiednich postaw społecznych, zgodnych z etyką zawodu pracownika socjalnego,
- w większym niż dotychczas zakresie edukacji z zastosowaniem metod takich jak: towarzyszenia, mediacji, streetworkingu, coachingu, oraz przygotowania do wolontariatu, w tym do *wolontariatu międzynarodowego* , co może znacząco wpływać zarówno na jakość pracy socjalnej, jak i na jej efektywność w przyszłości w podejmowaniu także międzynarodowych działań pomocowych,(w obliczu procesów globalizacji pracownicy socjalni muszą postrzegać potrzebę międzynarodowej pracy socjalnej),
- nabycia umiejętności współpracy z różnorodnym środowiskiem lokalnym , w tym również umiejętności włączania do współpracy biznesu

odpowiedzialnego społecznie, nauczenia się roli „sprawnego lokalnego polityka społecznego”,

- edukacji dotyczącej umiejętności radzenia sobie ze stresem związanym zarówno z realizacją nowych wyzwań w warunkach trudnych a także pracą z osobami, które nierzadko stanowią realne zagrożenie dla zdrowia i życia pracowników socjalnych,

- przygotowania absolwentów do pracy w różnych specjalnościach podyktowanych potrzebami sytuacji społeczno – gospodarczej oraz wszechstronnego przygotowania, kształtując przy tym wyjątkowe kompetencje społeczne potrzebne do wykonywania różnych, złożonych ról zawodowych „*sztuki socjalnej*”,

- zadbania o permanentne uzupełnianie wiedzy na temat nowych kwestii społecznych i ich wpływu na funkcjonowanie jednostki , rodziny i społeczeństwa. Edukacji do pracy socjalnej i szkolenia pracowników socjalnych obejmujących w większym niż do tej pory zakresie takie obszary jak : rozwój i ochronę praw człowieka, pluralizm, wielokulturowość, antyrasizm, problemy uchodźstwa, przemoc (rozumianą bardzo szeroko),

- w większy niż do tej pory zakresie edukacji ku otwartości i wrażliwości na inne kultury, obyczaje, tradycje, religie i różnice w stylu życia swoich przyszłych klientów,

- niezwykle ważna jest zmiana podejścia do pracy socjalnej i do praktyki pracy socjalnej wszystkich tych którzy widzą swoją pracę socjalną jako tylko praktykę zakorzenioną w lokalnych warunkach i potrzebach społeczności. W coraz szerszym zakresie wzbogacania programów nauczania o treści kształcące w kierunku międzynarodowej pracy socjalnej - w oparciu o dobre praktyki . Ważne jest aby zapewnić swoim studentom międzynarodowe doświadczenia edukacyjne do pracy socjalnej i międzynarodowy wolontariat np. w ramach programu Erasmus i innych projektów międzynarodowych ,

- ciągłego poszerzania i wzmacniania międzynarodowej współpracy naukowej i badawczej między uczelniami kształcącymi do pracy socjalnej (np.

wspólne międzynarodowe projekty badawcze, udział w międzynarodowych konferencjach i seminariach naukowych, wizytach edukacyjnych, studyjnych oraz wymianach zawodowych),

- bieżącej i interesującej oferty doskonalenia zawodowego dla praktyków pracy socjalnej. Pomoże ona permanentnie wzmacniać pozycję lokalnych pracowników wpisujących się w coraz to nowe role i zadania. Pomoże również weryfikować własną praktykę i być refleksyjnym i krytycznym wobec niej. W większym niż do tej pory zakresie uzupełniania wiedzy praktyków pracy socjalnej i podnoszenia kwalifikacji również poprzez e – learning.

- promowania pracy w międzynarodowych agencjach pracy socjalnej i merytoryczne przygotowywanie do niej.

- podejmowania innych koniecznych i nowatorskich działań jako odpowiedzi na globalne procesy które są wyzwaniem dla pracy socjalnej.

Negatywne uwarunkowania globalnych problemów społecznych są niewątpliwie ważnym wyzwaniem do edukacji (do i w) pracy socjalnej. Celem jej jest wyposażenie przyszłych adeptów sztuki socjalnej oraz już praktykujących pracowników socjalnych w wiedzę i umiejętności potrzebne w działaniach na rzecz lokalnych społeczności, które żyją i funkcjonują we współzależnym bardzo złożonym zglobalizowanym świecie.

Zamiast zakończenia. Obecnie jesteśmy świadkami globalnego zmagania się z pandemią Covid 19. Należy podkreślić, że pandemia jest nie tylko poważnym zagrożeniem dla społeczeństwa w dziedzinie zdrowia publicznego. Wywołała ona także gwałtowny kryzys bezrobocia na całym świecie, przyczyniając się do dramatycznych konsekwencji dotyczących wielu innych problemów społecznych. Do najważniejszych z nich możemy zaliczyć: brak bezpieczeństwa ekonomicznego, ubożenie społeczeństwa, pogłębianie się nierówności społecznych, wykluczenie społeczne i inne.

W walce ze skutkami społeczno- ekonomicznymi pandemii potrzebna jest współpraca i solidarność wszystkich podmiotów polityki społecznej krajowych i międzynarodowych. Potrzebne jest także poszukiwanie nowych innowacyjnych

метод pracy socjalnej, szczególnie z grupami w trudnej sytuacji; migrantami, uchodźcami, ofiarami wojen i konfliktów oraz ofiarami kryzysów zdrowotnych, ekonomicznych a także kryzysów psychicznych i innymi. Potrzebne jest także spojrzenie na pracę socjalną jako na ważne globalne wyzwanie.

Warto podkreślić, że z inicjatywy Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych tegoroczny międzynarodowy dzień pracy socjalnej przypadający na 16 marca 2021 roku jest organizowany pod hasłem; „*Jestem, bo jesteśmy. Wzmacnianie solidarności społecznej i globalnej łączności*”. Ten globalny przekaz do pracowników socjalnych jest ważnym i znaczącym apelem o budowanie i wzmocnienie solidarności społecznej. Jest on również znakomitą okazją do odpowiedzi na pytanie: co więcej możemy zrobić aby wzmocnić solidarność społeczną, każdy z osobna i wszyscy razem ?.

Bibliografia

1. Grewinski, M (2013). Od redakcji. Empowerment o polityce aktywnej Integracji 1,3-4.
2. Król, K (2019). Praca socjalna wobec procesów globalizacji. W: A. Cygan, M. Olejniczak (red) Współczesne wyzwania i dylematy w pracy socjalnej. Wyd. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie .
3. Międzynarodowa Federacja Pracowników Socjalnych (MFPS). Pobrano z <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/> Międzynarodowa Federacja Pracowników Socjalnych (MFPS). Pobrano z : http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_102423-10.pdf

Юлія Лєзнова

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

ІМІДЖ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент
Світлана Білозерська*

Постановка проблеми. У сучасному українському суспільстві, який втратив багато колишніх орієнтирів, професія вчителя немає колишніх висот, і необхідність її реабілітації не викликає сумніву. Проблема формування іміджу